

## บทที่ ๔

### วิเคราะห์ความเชื่อ ประโยชน์ และคุณค่าของประเพณีฮวดสงที่มีต่อ ชาวตำบลป่าสังข์อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ถึงความเชื่อ ประโยชน์และคุณค่าของประเพณีฮวดสง ซึ่งจะได้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับ ความเชื่อของชาวบ้าน ประโยชน์และคุณค่าของประเพณีฮวดสงว่ามีส่วนในการจรรโลงพระพุทธศาสนา อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม ต่อสังคม ต่อศาสนพิธี ทั้งยังชี้ให้เห็นคุณค่าในด้านประเพณี ด้านสังคม ด้านจิตใจ

ประเพณีฮวดสงในสมัยก่อนเมื่อฮวดแล้วจะมีบทบาททางด้านการปกครองมากกว่าในปัจจุบันซึ่งไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบสมณศักดิ์ในปัจจุบันได้ เพราะเมื่อฮวดถึงชั้นราชกุหลาบ ก็เทียบเท่ากับพระสังฆราชในปัจจุบัน ดังนั้นในสมัยโบราณการฮวดสงจะเป็นการเลื่อนสมณศักดิ์ให้กับพระสงฆ์เพื่อใช้ในการปกครองพระสงฆ์ ส่วนในสมัยปัจจุบันประเพณีฮวดสงมีผลทางด้านจิตวิทยามากกว่าที่จะมีผลทางด้านการปกครอง เพราะเนื่องจากการฮวดสงทำเพื่อยกย่องพระภิกษุเพื่อเป็นผลกำลังใจให้แก่พระภิกษุ ซึ่งการบริหารปกครองของพระภิกษุสงฆ์จะขึ้นอยู่กับสมณศักดิ์ในปัจจุบัน คือ ชั้นสมเด็จพระสังฆราช ชั้นสมเด็จพระราชาคณะ ชั้นหัวรั้วบุญ ชั้นพระราชาคณะ ชั้นพระครูสัญญาบัตร ชั้นฐานานุกรม ชั้นเปรียญ ในแต่ละชั้นยังแบ่งออกหลายระดับ เช่น ชั้นพระราชาคณะ แบ่งเป็น พระครูสัญญาบัตร ดังนั้นในปัจจุบันจึงเป็นการยกย่องพระภิกษุด้วยสมณศักดิ์ตามคุณงามความดีของท่านจึงมีผลทางด้านจิตวิทยามากกว่า เพราะเป็นผลทางด้านจิตใจโดยที่ชาวบ้านยกย่องพระภิกษุที่ตนศรัทธาขึ้นเอง แต่ในส่วนของการปกครองจะเป็นการเลื่อนสมณศักดิ์เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อพระศาสนา

#### ๔.๑ ความเชื่อในพิธีฮวดสง

ขนบประเพณี คือ ประเพณีที่วางเป็นระเบียบแบบแผนไว้โดยตรงหรือปริยาย คือ มีการกำหนดเป็นระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าบุคคลต้องปฏิบัติอย่างไร

ชนบ แปลว่า ระเบียบแบบแผน เช่น ระเบียบแบบแผนของทางราชการ บางทีก็เรียกว่า ระเบียบประเพณี<sup>๑</sup>

พิธีสดสรงจึงเป็นขนบประเพณีที่วางเป็นระเบียบแบบแผนไว้โดยตรง ชาวพุทธภาคอีสานในกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลจากล้านช้างได้ยึดถือปฏิบัติจากอดีตสู่ปัจจุบัน เพราะมองเห็นประโยชน์และคุณค่าว่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมพระสงฆ์ให้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา นอกจากอุปถัมภ์ปัจจัย ๔ ที่ปฏิบัติกันเป็นประจำอยู่แล้ว ซึ่งการวิเคราะห์ความเชื่อของชาวตำบลป่าสังข์สามารถสรุปเป็นประเด็นหลักๆ ได้ดังต่อไปนี้

ความเชื่อในเครื่องประกอบพิธีสดสรงของชาวบ้านสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้<sup>๒</sup>

๑. รางสดสรงจำลองรูปพระยานาค ซึ่งความเชื่อของชาวอีสานผู้มีภูมิลำเนาใกล้แม่น้ำโขง เชื่อว่ามีพระยานาคคอยปกป้องรักษาองค์พระธาตุพนม หรือบ้านเมืองให้ร่มเย็นเป็นสุข โดยนาคอาศัยอยู่ใต้บาดาล การใช้รางสดสรงเป็นรูปพระยานาคจำลองจึงเปรียบเสมือนพระยานาคให้น้ำความร่มเย็นแก่พระที่ได้รับการสดสรงรวมถึงผู้เข้าร่วมพิธีทุกคน

๒. หลาเงิน – หลาคำ สำหรับจารชื่อผู้ได้รับการสดสรงลงในแผ่นเงินแผ่นทอง ในอดีตใช้ของจริง ปัจจุบันใช้วัสดุเทียม ซึ่งเงินทองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการจารชื่อพระที่ได้รับการสดสรง จึงควรใช้วัตถุที่มีค่า

๓. หินศิลาอาสน์ การใช้หินศิลาอาสน์ให้พระรูปที่ได้รับการสดสรงนั่ง ขณะประกอบพิธีถวายน้ำอบน้ำหอม หินซึ่งเป็นวัตถุที่มีความหนักแน่น เป็นสัญลักษณ์แทนจิตใจมั่นคงในพระธรรมวินัย ดำรงตนให้เป็นที่ศรัทธาของพุทธศาสนิกชน รวมถึงภาระหนักที่ต้องรับผิดชอบงานในวัด และงานส่วนตัว เน้นในความรู้ให้สมภูมิที่ได้รับการยกย่องจากชาวบ้าน

๔. ไม้เท้า ใช้สำหรับประธานสงฆ์ในพิธี ซึ่งต้องเป็นพระอุปัชฌาย์จับปลายไม้เท้าให้พระที่ได้รับการสดสรงจับโคนไม้เท้าเดินประทักษิณ ๓ รอบ ก่อนเข้าพิธีสดสรง หรือหลังพิธี ไม้เท้าจึงเป็นเสมือนแนวทางบูรพาจารย์ได้เคยปฏิบัติสืบทอดกันมา

๕. การลั่นฆ้องโดยภิกษุผู้ที่ได้รับการสดสรง ๓ ครั้ง ถ้าเสียงฆ้องดังกังวานแสดงว่าจะเป็นผู้มีกิตติศัพท์ชื่อเสียงโด่งดัง เป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชน ถ้าเสียงไม่ค้องดัง ชาวบ้านอาจตีความว่าท่านมิได้ประสงฆ์จะบวชต่อไป

<sup>๑</sup> เสถียร โกเศศ, การศึกษาเรื่องประเพณีไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๒๐.

<sup>๒</sup> สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ ฐิตปัญโญ, รองเจ้าคณะอำเภอจตุรพักตรพิมาน, วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

๖. การใช้น้ำอบน้ำหอมในพิธีสดสรง นับเป็นสัญลักษณ์แห่งความเยือกเย็น หากอยู่ในอุณหภูมิปกติสามารถชำระสิ่งสกปรกออกจากสิ่งที่ต้องชำระได้ เช่น ชำระสิ่งสกปรกจากร่างกายมนุษย์ ในประเพณีงานพิธีจึงนิยมน้ำอบน้ำหอมที่พิเศษกว่าน้ำธรรมดา เหมือนชาวพุทธเราสรงน้ำพระพุทธรูป แล้วจึงขัดถูด้วยสำลี นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์แห่งความสามัคคี ถึงแม้ว่าเราจะขี้น้ำให้เป็นลอยขี้น้ำก็ไม่สามารถแยกออกจากกันได้นานทั้งยังกลับมารวมกันใหม่คืนสู่สภาพปกติ คือมองไม่เห็นรอย เหมือนดังความสามัคคีของคน เมื่อรวมพลังกายรวมพลังจิตใจเป็นหนึ่งก็จะเกิดประโยชน์ต่อการทำงานทุกชนิดให้สำเร็จได้

๗. ความเปลี่ยนแปลงความเชื่อของประเพณีสดสรงจากอดีตสู่ปัจจุบัน จากการศึกษาทำให้ได้ทราบความเปลี่ยนแปลงของประเพณีสดสรงสรุปได้ดังนี้

ในอดีตการปฏิบัติตามประเพณีสดสรงของชาวอีสานก็สามารถดำเนินการได้ครบถ้วน เพราะการสืบต่อทางด้านวัฒนธรรมกับล้านช้างมีความใกล้ชิดกัน ลำดับขั้นตอนจึงเป็นไปตามอิทธิพลที่ได้รับจากล้านช้าง ต่อมาเพราะกาลเวลาเปลี่ยนผ่าน และอิทธิพลของการปกครองสงฆ์ในภาคอีสานยุคสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (อ้วน ติสฺโส) ขณะดำรงสมณศักดิ์เป็นพระราชมนี มหาสังฆปาโมกข์ และดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะมณฑลอุบลราชธานี ได้มีหนังสือประกาศยกเลิกสมณยศโดยเด็ดขาด ดังสำเนา

“...เมื่อวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๖ เจ้าหน้าที่ทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายบ้านเมืองมีพระยาวิเศษสิงหนาท (ปั่ว บุณนาค) ผู้รั้งสมุหเทศาภิบาลมณฑลอุบลราชธานี ประชุม ณ ศาลากลางมณฑลที่ปรึกษาหารือเพื่อดำรงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองทันสมัย และได้ตกลงแก้ไขข้อขัดข้องให้สะดวกทั้งสองฝ่าย ข้อความที่ตกลงในที่ประชุมมีดังต่อไปนี้

#### ๑. รับรองผู้จะบรรพชาอุปสมบท

...ฯลฯ...

#### ๒. เรื่องประกาศเลิกสมณศอย่างโบราณ

เจ้าคณะมณฑลเห็นว่า ราษฎรในมณฑลนี้บางเหล่ามักตั้งตำแหน่งสมณศักดิ์ขึ้นเอง โดยฐานเล่นๆบ้าง โดยจารีตเดิมบ้าง โดยความเขลาบ้าง เป็นต้นว่าเรียกกันเป็นพระครู โดยเล่นเลกกลายเป็นจริงก็มี สด (รด) กันเป็น สมเด็จ เป็นชา เป็นกู (ครู) ตามจารีตเดิมก็มี จึงใจตั้งกันเป็นพระครูด้วยไม่รู้จักหน้าที่และอำนาจของตนก็มี ทั้งนี้ดูเป็นประเพณีขัดต่อพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์มาตรา ๒ อยู่ ถ้าเจ้าหน้าที่ทั้งสองฝ่ายจัดไม่ให้เป็นไปได้ บางทีจะเป็นการสะดวกแก่การปกครองคณะสงฆ์ เว้นแต่ผู้รับพระราชทานสัญญาบัตรให้เรียกตามราชทินนาม...

...แม้ถึงจะสดตรงแล้วถวายอัฐบริวารเป็นส่วนสังฆทานนั้นควรอยู่ เพราะเป็น การทำบุญ จะทำด้วยอาการอย่างไรก็ได้ ซึ่งเป็นส่วนไม่นอกกริต คือไม่ผิดวินัย บัญญัติ และพระราชบัญญัติ...

...พระยาวิเศษสิงหนาท กล่าวว่า “ตามข้อประกาศนี้ได้ความว่าเป็นของครึ่งเจ้าผู้ ครองเวียงจันทน์ทำขึ้นไว้สำหรับเป็นประเพณีแต่งตั้งสมณศักดิ์และพร้อมด้วยเจ้า ครองเวียงจันทน์รู้เห็นด้วย แต่ชาวเราไปเก็บเอามาใช้จนสิ้นเพื่อ ถึงราษฎรโดยมากก็ แต่งตั้งสมณศักดิ์ได้โดยความเข้าใจผิด ที่คิดห้ามเสียคราวนี้ ก็เป็นการสมควรมาก” ที่ ประชุมตกลงว่า ต่อไปให้จัดการตามที่พระยาวิเศษสิงหนาท สมุหเทศาภิบาล มณฑลอุบลราชธานีชี้แจงไว้

ทั้งนี้ให้เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายวัดทุกชั้น แนะนำบริษัทยันอยู่ในท้องที่ของตนๆ ให้ เข้าใจแล้วแต่นี้ไปอย่าตั้งสมณศักดิ์เอาเองเอนอานาค<sup>๓</sup>

แม้จะมีคำสั่งห้าม แต่ความเชื่อในประเพณีสดตรงของชาวอีสานก็ยังคงสืบสานช่วย อนุรักษ์โดยการปรับชั้นสมณศักดิ์ลงเหลือเพียงชั้น ลำเริญ, ชา, และกู และบางท้องถิ่น เพื่อมิ ให้คำว่าลำเริญไปเพี้ยนกับสมณศักดิ์คณะสงฆ์ไทยที่เป็นสมเด็จพระราชาคณะ จึงตั้งเพียงชั้นชา และกู โดยเฉพาะในจังหวัดร้อยเอ็ด นับเป็นความฉลาดของบรรพชนคนอีสาน เพื่อมิให้ ขัดแย้งกับคำสั่งของเจ้าคณะมณฑลอุบลราชธานีสมัยนั้น

## ๔.๒ ประโยชน์ของการสดตรง

การสดตรงพระภิกษุของอีสานเป็นการถวายสมณศักดิ์ ยกย่อง ซึ่งพุทธศาสนิกชน ในตำบลปำสังข์ ก็ได้ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน การสดตรงไม่เป็นเพียงการถวาย สมณศักดิ์หรือการยกย่องพระภิกษุเท่านั้น ยังมีสิ่งสำคัญในด้านการสืบต่อพระพุทธศาสนา อัน เป็นเป้าหมายหรือหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน ทั้งพระภิกษุสงฆ์สามเณร ฆราวาสต้องให้ ความสำคัญ เพราะอาศัยเหตุของการสดตรงนี้เป็นแนวทางในการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ชาวตำบลปำสังข์ อำเภอดุสิตบุรีพิกุลพินิจ จังหวัดร้อยเอ็ด จัดพิธีสดตรงขึ้นจากการวิเคราะห์ได้ พบประโยชน์ และคุณค่าดังต่อไปนี้

<sup>๓</sup> เดิม วิชาญพจนกิจ, ประวัติศาสตร์อีสาน (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๕๒๕, ๔๒๖ และ ๔๒๘.

#### ๔.๒.๑ จรรโลงพระพุทธศาสนา

ชาวตำบลป่าสังข์สมัยก่อน การบวช นิยมบวชในช่วงเข้าพรรษา อายุครบบวช บวชตามโอกาส เช่น บุญอุทิศ บุญฉลอง อยู่ได้เพียงระยะเวลาหนึ่งก็จะทำการลาสิกขา ผู้จะอยู่ดำรงสมณเพศมีน้อยมาก ฆราวาสจะทำบุญแต่ละครั้งต้องนิมนต์พระจากวัดต่าง ๆ มากกว่าจะได้ครบ ต้องเดินทางไปหลายวัด ซึ่งเป็นการลำบากและไม่สะดวก การสดสรงจึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้พระพุทธศาสนามีผู้สืบทอด พร้อมทั้งเป็นการผูกมัดให้พระสงฆ์ให้อยู่เป็นเจ้าอาวาสวัดหรือบางรูปก็เป็นลูกวัด ยึดระยะของการลาสิกขาหรือไม่ให้สึก เพราะการสดสรงมีกติกาอยู่ว่าจะสึกได้ก็ต่อเมื่อเวลาได้เวียนมาบรรจบครบรอบวันที่สดสรง บางแห่งมีการปฏิเสณกันมาก การจัดประเพณีสดสรงถึงกับปิดเป็นความลับไม่พระภิกษุรู้ตัวล่วงหน้า ด้วยเหตุเพราะกลัวการปฏิเสณ นิยมนิมนต์ในวันนั้น ผู้ได้รับนิมนต์จึงไม่กล้าปฏิเสณท่ามกลางประชาชนและคณะสงฆ์<sup>๔</sup>

การสดสรงเป็นการมอบตำแหน่งให้พระภิกษุผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ซึ่งชาวตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลายาวนาน เพื่อให้มีผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด พร้อมกันนั้น การสดสรงหมายถึงการยอมรับ และให้ความเคารพแก่พระภิกษุผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาและยกย่องพระภิกษุผู้ทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนา

การสดสรงเป็นการผลิตบุคลากรให้อยู่ต่อสืบทอดพระพุทธศาสนา หรือออกไปสู่โลกภายนอกตามแนววิถีพุทธ ซึ่งการสดสรงเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ เป็นการยกย่องพระภิกษุผู้มีอุตสาหะ ทั้งการประพฤติปฏิบัติชอบ มีความตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียน ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทั้งตัวพระภิกษุและพระพุทธศาสนา ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่ชาวบ้านมีมติเห็นชอบ แต่ความเป็นไปในการสดสรง คือ ประโยชน์ที่ทำให้หลาย ๆ ส่วนได้ดำเนินไป ทั้งในส่วนของประเพณี วัฒนธรรม สังคม<sup>๕</sup> การกระทำของชาวตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เกี่ยวกับประเพณีสดสรงจึงเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้สืบทอดไปสู่ลูกหลานดังปรากฏให้เห็นในทุกวันนี้

เมื่อพระภิกษุสามเณรบวชเรียนไปได้ระยะเวลาหนึ่งจนสามารถท่องมนต์เจ็ดตำนาน สวดพระปาติโมกข์ เรียนภาษาบาลีถึงขั้นตอนหนึ่งๆ ชาวบ้าน มักนายกวัด ก็จะจัดพิธี

<sup>๔</sup> สัมภาษณ์ พระครูประภัสร์สิทธิคุณ, เจ้าคณะอำเภोजตุรพักตรพิมาน, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

<sup>๕</sup> สัมภาษณ์ พระมหาสมพงษ์ จิตปญโญ, รองเจ้าคณะอำเภोजตุรพักตรพิมาน, วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

สดตรงให้พระภิกษุสามเณรรูปนั้น เพื่อที่จะเลื่อนสมณศักดิ์ไปอีกระดับหนึ่ง แต่กระนั้นก็ตาม พระสงฆ์สามเณรที่จะได้รับพิธีเถราภิเษกสดตรงนั้น ต้องมีความประพฤติอันดีงาม ชาวบ้าน เลื่อมใสศรัทธา และต้องขยันหมั่นเพียรศึกษาพระธรรมวินัยและศึกษาคัมภีร์ได้ตามลำดับที่กำหนดไว้ จึงจะได้รับเลื่อนสมณศักดิ์

ดังนั้นประเพณีสดตรงนั้นเป็นการยกย่องพระภิกษุเพื่อให้ท่านมีกำลังใจในการ ประกอบกิจกรรมทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นแสดงธรรมให้พุทธศาสนิกชนที่เข้ามาทำบุญ ซึ่งเห็นได้ว่าชาวตำบลป่าสังข์จะควบคุมความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์ด้วย เพราะชาวบ้านมีความ ใกล้เคียงกับวัดจึงรู้ว่าพระภิกษุรูปใดมีความประพฤติดีงาม และขยันหมั่นเพียรในการศึกษา พระธรรมวินัย สมควรแก่การเถราภิเษก ส่วนพระภิกษุที่ประพฤติผิดพระวินัยเป็น ชาวบ้านจะ รู้กันทั่วไปในสังคมเล็ก ๆ นั้น ฉะนั้นพระ ภิกษุรูปดังกล่าวจึงไม่ได้รับสดตรงเพื่อตั้งหรือเลื่อน สมณศักดิ์ในพิธีสดตรง ต่างกับปัจจุบัน ที่ส่วนกลางมีอำนาจเลื่อนสมณศักดิ์ แต่ชาวบ้านที่อยู่ ใกล้ชิดวัดรู้เห็นพฤติกรรมของพระสงฆ์อย่างดีไม่มีสิทธิมีเสียงในการเลื่อนสมณศักดิ์ จึงพบว่า มีการผิดพลาดกันอยู่เนืองๆ

ในสมัยก่อนหรือในปัจจุบัน เด็กหนุ่มๆ มักจะถือบวชกันตอนเข้าพรรษา ออก พรรษาแล้วก็ลาสิกขาบทไปหมด หลายวัดเกือบจะเป็นวัดร้างไม่มีพระสงฆ์อยู่เลย ญาติโยมจะ ทำบุญแต่ละครั้งต้องนิมนต์พระจากวัดต่างๆมา กว่าจะได้ก็ต้องเดินทางกันหลายวัน ทำให้เกิด ความยุ่งยากและไม่สะดวก การสดตรงจึงเป็นกุศโลบายผูกมัดพระสงฆ์ให้อยู่เป็นเจ้าวัดไม่ให้ ลี้ก เพราะการสดตรงมีกติกาอยู่ว่า จะสึกได้ก็ต่อเมื่อเวลาได้เวียนมาบรรจบครบรอบวันที่สด ตรง บางแห่งมีการปฏิเสธกันมาก จึงไม่ให้ภิกษุรู้ตัวล่วงหน้าใช้นิมนต์ในวันนั้นเลย ผู้รับ นิมนต์จึงไม่กล้าปฏิเสธท่ามกลางประชาชนและคณะสงฆ์<sup>๖</sup>

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าประเพณีสดตรงเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาเพราะทำ ให้มีพระภิกษุอยู่เป็นเจ้าอาวาสวัดและพระลูกวัด เมื่อพระภิกษุรูปใดมีความรู้ความ เชี่ยวชาญในพระไตรปิฎก มีศีลาจารวัตรน่าเลื่อมใส มีความสามารถในการปกครองหมู่คณะให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งยังเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาของประชาชนแล้ว ก็จะตั้งสมณศักดิ์ โดยพิธีสดตรงเพื่อเป็นเกียรติและกำลังใจ ในการจะได้อุปการจรรโลงพระพุทธศาสนาสืบไป<sup>๗</sup>

<sup>๖</sup> สัมภาษณ์ นายหาญ บัวเลิง, ชาวบ้านดอนแคน, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

<sup>๗</sup> สัมภาษณ์ พระมหาถวิล ปิยธมโม, วัดโนนเมือง, วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๕.

<sup>๘</sup> อญ.ทก. (ไทย) ๒๐/๓๓/๗๗.

จึงสรุปได้ว่าการจรโลงพระพุทธรูปศาสนาหน้าที่หลักเป็นของฆราวาสผู้อุปถัมภ์ ปัจจัย ๔ การประกอบพิธีสดสงฆวายแก่ภิกษุที่มีคุณสมบัติจึงเป็นการถวายทั้งด้านเกียรติยศ และความสัปปายะต่างๆ แก่พระสงฆ์ให้มีกำลังใจสืบต่ออายุพระพุทธรูปศาสนาเป็นของตนเอง

#### ๔.๒.๒ อนุรักษประเพณีและวัฒนธรรม

การอนุรักษประเพณีของชาวดำบลป่าสังข์นั้นสอดคล้องกันกับสวิง บุญเจิมที่กล่าวไว้ว่า ประเพณี คือ วัฒนธรรมหรือธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตามลำดับ ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงยุคปัจจุบัน และอาจจะต้องถือปฏิบัติต่อไปในอนาคต<sup>๕</sup> ประเทศใดมีประเพณี ประเทศนั้นย่อมถือได้ว่า เป็นอารยะประเทศในแง่ของมรดกอันน่าภูมิใจ แต่ถ้าประเทศใดไม่มี ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง แม้จะเป็นมหาอำนาจ แต่ก็เพียงประเทศเกิดใหม่ ที่ไม่มีมรดกทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องภูมิใจ ไม่น่าจะเรียกได้ว่า เป็นอารยะประเทศได้<sup>๖</sup>

และยังสอดคล้องกันกับอุดม บัวศรี ที่กล่าวไว้ว่าประเพณีสดสงฆเป็นประเพณีหลัก<sup>๗</sup> ซึ่งส่วนมากของชาวดำบลป่าสังข์ อำเภอดุสิตกรมพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด นิยมจัดการสดสงฆในช่วงเดือน ๔ เดือน ๕ และ เดือน ๖ การทำบุญสดสงฆเป็นการทำขึ้นพร้อมกับบุญประเพณีหลัก ของแต่ละเดือน ที่มีบุญประจำเดือนอยู่แล้ว<sup>๘</sup>

บุญกองสดจึงกระทำกันพร้อมกับประเพณีประจำเดือน ซึ่งเอาความพร้อมของประชาชนกับคณะสงฆ์ ในสามเดือนที่กล่าวมานี้ อาจกำหนดเอาเดือนใดเดือนหนึ่ง ซึ่งชาวดำบลป่าสังข์ไม่นิยมกำหนดทั้งสามเดือน จะเลือกเพียงเดือนและประเพณีประจำเดือน ทำประกอบกันขึ้น

การทำบุญกองสดของอีสานหรือของชาวดำบลป่าสังข์ครั้งใดจึงเกี่ยวเนื่องกับประเพณีอื่นทุกครั้ง ด้วยเหตุที่เกี่ยวข้องกับประเพณีอื่น จึงทำให้บุญกองสด ถูกมองและเรียกว่าเป็นประเพณีไปด้วยตามความเห็นของชาวบ้าน เพราะประเพณีประจำเดือนหรือฮีต ๑๒ มักจะมีกิจกรรมอื่นเข้ามาเกี่ยวเนื่องอยู่เสมอ บุญกองสดก็เช่นเดียวกัน นิยมจัดขึ้นพร้อมกันกับประเพณีประจำเดือนของเดือน ๔ เดือน ๕ หรือเดือน ๖ เอาตามมติความเหมาะสมของประชาชนและคณะสงฆ์เห็นพ้องต้องกันว่าจะจัดขึ้นในเดือนไหน<sup>๙</sup>

<sup>๕</sup> สัมภาษณ์ พระมงคล ปิยโสโล, วัดคงคินแดง, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

<sup>๖</sup> สวิง บุญเจิม, ตำรามรดกอีสาน, (อุบลราชธานี : สำนักพิมพ์มรดกอีสาน, ๒๕๔๕), หน้า ๕๕๓.

<sup>๗</sup> อุดม บัวศรี, ออนซอนอีสาน ชุดที่ ๑, หน้า ๔๓.

<sup>๘</sup> สัมภาษณ์ นายบุญทัน วงศ์อามาตย์, ครูโรงเรียนบ้านป่าสังข์, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

<sup>๙</sup> สัมภาษณ์ นายชาติ เจริญ, อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าสังข์, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

ความเกี่ยวเนื่องของบุญสดสรงและบุญประเพณี บ่งบอกถึงความผสมผสานทั้งสองอย่างให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งชาวตำบลป่าสังข์จะกล่าวถึงบุญสดสรงและประเพณีประจำเดือนที่ถือปฏิบัติกันมาอย่างช้านานนี้ว่า บุญเดือน ๔ เดือน ๕ และเดือน ๖ มีบุญกองสดหรือไม่คำถามเช่นนี้ ไม่เฉพาะแต่ชาวตำบลป่าสังข์เท่านั้น ชาวบ้านในตำบลใกล้เคียงก็มีความนิยมที่จะจัดงานประเพณีและบุญกองสดขึ้นพร้อมกันในช่วงเดือน ๔ เดือน ๕ และเดือน ๖ ถือปฏิบัติที่ไม่มีความแตกต่างกันนัก ทั้งสองอย่างนี้ถือเป็นบุญและประเพณีที่ประกอบกันขึ้นและเกี่ยวเนื่องกันที่จัดขึ้นพร้อมกันได้ ชาวตำบลป่าสังข์จึงนิยมจัดงานประเพณีและบุญกองสดขึ้นพร้อม และถือเป็นงานเดียวกัน<sup>๔๔</sup>

ดังนั้นบุญกองสดจึงเป็นประเพณีและวัฒนธรรมของชาวตำบลป่าสังข์ เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน บุญกองสดนิยมจัดขึ้นในช่วงเดือน ๔ เดือน ๕ และเดือน ๖ ตามความเห็นของชาวบ้าน ซึ่งในแต่ละเดือนมีบุญประเพณีประจำอยู่แล้ว ทั้งประเพณีและบุญกองสดตามคติของชาวบ้านในตำบลป่าสังข์ถือเป็นอันหนึ่งเดียวกัน เพราะถือว่ามีความสำคัญทั้งประเพณีและการทำบุญกองสด ไม่ถือความสำคัญมากน้อยต่างกัน หากถือว่ามีความสำคัญเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงกล่าวได้ว่า ชาวตำบลป่าสังข์ ช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมให้เป็นมรดกสืบต่อไป

#### ๔.๒.๓ ศาสนพิธี

ประเพณีสดสรง ถือเป็นกุศลพิธี ที่มีการทำบุญทานของชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของงานและผู้เข้าร่วมในงาน ในด้านของศาสนพิธีถือปฏิบัติตามกุศลพิธี มีขั้นตอนปฏิบัติตามแบบฉบับกุศลพิธี การกระทำเช่นนี้ถือเป็นประโยชน์ และความสุข ความเจริญแก่ประชาชน ทั้งในด้านของความสามัคคี ความสุขทางด้านจิตใจ พร้อมกันนั้นยังทำให้ประชาชนได้เข้าสู่การทำบุญตามช่วงของประเพณี ไม่ให้ขาดหายไป<sup>๔๕</sup>

ประเพณีสดสรง เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญให้ทานตามแบบฉบับของชาวพุทธ ชาวตำบลป่าสังข์ก็เช่นเดียวกัน ถือปฏิบัติตามศาสนพิธีแบบกุศลพิธี ถือเอาประเพณีสดสรงนี้ เป็นการทำบุญทำทานไปในตัว ความเกี่ยวเนื่องของประเพณีและการทำบุญเช่นนี้ ชาวอีสานถือเป็นเรื่องสำคัญ มีประเพณีจะต้องมีการทำบุญเป็นประจำ<sup>๔๖</sup> โดยประโยชน์ในด้านศาสนพิธีนั้นผู้ร่วมงานก็จะได้รับศีล ซึ่งการรับศีลในงานประเพณีสดสรงนั้น ผู้สมานานศีล

<sup>๔๔</sup> สัมภาษณ์ นายเมฆินทร์ เณียง, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านร่องคำ, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

<sup>๔๕</sup> สัมภาษณ์นางบุญหนา พิบูลย์, ชาวบ้านโนนเมือง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

<sup>๔๖</sup> สัมภาษณ์ นายชาติ เณียง, อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าสังข์, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.



ก็จะงดงามทั้งกายและวาจาเป็นผู้ประเสริฐ เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เป็นไปด้วยดี เริ่มแต่ไม่ก่อการเบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แก่สังคม ประพฤติสิ่งที่ เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่น ต่อสังคม มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความ ขยันหมั่นเพียร ฝึกฝนอบรมกาย วาจาของตนให้ประณีต ปราศจากโทษ ก่อคุณประโยชน์ และเป็นเครื่องสนับสนุนการฝึกอบรมจิตใจ และ ปัญญาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปนั่นเอง<sup>๑๓</sup> ดังนั้นการพัฒนา ตนด้วยศีลจึงหมายถึงการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีศีล มีอาจารย์งดงาม และผู้มีศีลย่อมมีชื่อเสียงที่ดี กล้าหาญในการเข้าสู่บริษัทเชื่อว่ามิกลิ้นหอมหวานทนลมกว่ากลืนทั้งปวง

ในการถวายเครื่องกองสดถือได้ว่าการให้ปันสิ่งของด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความ เสียสละ ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยทุน หรือทรัพย์สิน และวัตถุสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ และ เป็นการช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้อื่นด้วยปัจจัย ๔ กล่าวคือเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยา รักษาโรค เป็นต้น นี้มุ่งให้เพื่อสงเคราะห์ผู้รับ มีความมุ่งหมายอยู่ที่ผู้รับเป็นสำคัญ มีประโยชน์ แก่ผู้รับ ๓ ลักษณะ<sup>๑๔</sup> คือ

ก. ให้โดยหวังจะอนุเคราะห์ การให้ความเกื้อหนุนโอบอ้อมอารีด้วยเมตตา และการ ให้การอุดหนุนเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันด้วยกรุณา

ข. ให้โดยหวังเพื่อเป็นการสมัคสมานสามัคคี ด้วยการสงเคราะห์เกื้อกูลกันและกัน ในฐานะผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตน

ค. ให้เพื่อเป็นการตอบแทนคุณ ปราบถนอานูชาคุณแก่ท่านผู้มีคุณ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย และบิดา มารดาผู้ที่มีอุปการคุณการให้มีประโยชน์ทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ คือ ทำให้ผู้ให้มีความสุข เบิกบานใจ และอิ่มใจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อร่างกายและจิตใจ เป็นการสละความเห็น แก่ตัว ผู้รับย่อมได้รับประโยชน์จากสิ่งของที่เขาให้ การให้และการรับจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับ มนุษย์ เป็นการรักษาความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ไว้ เป็นการรักษาความเป็นสังคมความเป็น เพื่อนฝูงความเป็นญาติเอื้อเฟื้อและการให้กับการรับยังเป็นกฎ เป็นกระบวนการของธรรมชาติ ของบุคคลผู้มีความกตัญญูถ้าธรรมชาติไม่มีการให้และการรับ ป่านนี้ก็จะไม่มีโลก ดวงดาว มนุษย์ พืช สัตว์ และธรรมชาติอย่างแน่นอน พระพุทธองค์ตรัสว่า “การให้ทาน เป็นมงคลอัน สูงสุด”ซึ่งเป็นการส่งเสริมความกตัญญู

<sup>๑๓</sup> สัมภาษณ์ นางดี ฮวดศรี, ชาวบ้านร่องคำ, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

<sup>๑๔</sup> สัมภาษณ์ พระมงคล ปิยโสโล, วัดคงคินแดง, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

ดังนั้นประเพณีสดสรงเป็นสิ่งที่มีความค่า เป็นอุดมคติ ของชาวตำบลป่าสังข์ ซึ่งได้ปฏิบัติตามหลักศาสนพิธีทั้งในส่วนตามแบบฉบับคณะสงฆ์ไทย และตามแบบของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากประเพณีสดสรงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

### ๔.๓ คุณค่าของการสดสรง

คุณค่าการสดสรงของตำบลป่าสังข์ที่ถือปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ ผู้วิจัยได้แยกคุณค่าไว้ ๓ ด้าน คือ ด้านประเพณี ด้านสังคมและด้านจิตใจ ซึ่งพอที่จะประมวลสรุปได้ดังต่อไปนี้

#### ๔.๓.๑ ด้านประเพณี

คำว่า “ประเพณี”<sup>๑๙</sup> ตามพจนานุกรมภาษาไทยฉบับบัณฑิตยสถาน ได้กำหนดความหมายประเพณีไว้ว่า เป็นขนบธรรมเนียมแบบแผน ซึ่งสามารถแยกคำต่างๆ ออกได้เป็นขนบ มีความหมายว่า ระเบียบแบบอย่าง ธรรมเนียม มีความหมายว่า ที่นิยมใช้กันมา และเมื่อนำมารวมกันแล้วก็มีความหมายว่า ความประพฤติที่คนส่วนใหญ่ ยึดถือเป็นแบบแผน และได้ทำการปฏิบัติสืบต่อกันมา จนเป็นต้นแบบที่จะให้คนรุ่นต่อไป ได้ประพฤติปฏิบัติตามกันต่อไป

ประเพณีสดสรงก็เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นกรอบและเป็นแบบแผนให้คนในสังคมได้ยึดถือและปฏิบัติ หล่อหลอมก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่สง่างาม และสวยงามที่สังคมยึดถือปฏิบัติสืบกันมา ถ้าคนใดในสังคมนั้นๆฝ่าฝืนมักถูกตำหนิจากสังคม ประเพณีสดสรงล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกเข้าสู่สังคม และรับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิต ประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็น วิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคมโดยเฉพาะศาสนาซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีสดสรงมากที่สุด และชี้ให้เห็นว่าชาวไทยให้ความสำคัญในการบำรุงพุทธศาสนาด้วยศิลปกรรมที่งดงามเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกันกับประเพณีสดสรงที่บุคคล ครอบครัว สังคมควรมีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้ยั่งยืนถาวรสืบไป<sup>๒๐</sup>

<sup>๑๙</sup> พระยาอนุมานราชธน, วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ของไทย, (กรุงเทพมหานคร : คลังวิทยา, ๒๕๑๔), หน้า ๓๗.

<sup>๒๐</sup> สัมภาษณ์ นายชาติ เจริญ, อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าสังข์, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

ส่วนคุณค่าด้านประเพณีเป็นการสืบสานต่ออายุให้ประเพณีสดตรงที่มีคุณค่าต่อพระพุทธศาสนาและชาวบ้านได้มีผู้สืบทอด ซึ่งในปัจจุบันนี้ ประเพณีการสดตรงมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปและขาดผู้ที่ให้ความสนใจให้ความสำคัญ อย่างเห็นได้ชัดว่าประเพณีสดตรงบางพื้นที่มีแค่ประวัติเล่าขานกันเท่านั้น เป็นเรื่องที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ด้วยสภาพทั้งสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การย้อนหันหลังกลับมามองที่ดั้งเดิมของคนยุคใหม่ในประเพณีอาจเป็นแค่กิจกรรมหรือประเพณีของคนยุคเก่า<sup>๒๑</sup>

การสืบต่อประเพณีสดตรงให้มีคู่กับชุมชนในทุกวันนี้ถือเป็นเรื่องที่ยาก เพราะในยุคปัจจุบันการเข้าถึงความดั้งเดิมของประเพณี เป็นเรื่องยากสำหรับคนยุคใหม่ ดังนั้นชาวตำบลป่าสังข์ได้จัดงานประเพณีสดตรงเพื่อเหตุผลดังต่อไปนี้

๑) สืบต่ออายุพระพุทธศาสนา

๒) สืบสานประเพณีให้คงอยู่

๓) ยกย่องพระภิกษุสามเณรผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ<sup>๒๒</sup>

การยกย่องก็ถือได้ว่าเป็นการบูชาอย่างหนึ่ง ซึ่งในพระพุทธศาสนาได้สอนให้รู้จักบูชากราบไหว้บุคคลที่ควรบูชา สิ่งที่ควรบูชา เพราะถือเป็นสิ่งที่มีคุณมาก และเป็นการแสดงออกถึงคุณงามความดี การรู้ถึงคุณค่าของคนที่มีคุณงามความดีที่ควรแก่การบูชา บุคคลที่ทำการบูชาก็เป็นคนดี บุคคลที่ถูกบูชาก็เป็นคนดี คุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่ก็จะเกิดขึ้น การบูชาคนดี การบูชามันจึงจัดเป็นมงคลอันสูงสุด ซึ่งมีผลงานการวิจัยได้กล่าวว่า การบูชา คือการให้รู้คุณค่าของบุคคล หรือสิ่งของที่เราเกี่ยวข้องกับเพื่อให้เห็นคุณค่าความดีความสำคัญ และการปฏิบัติต่อบุคคลหรือสิ่งนั้นตามความเหมาะสมได้ด้วยความจริงใจ ทั้งจะก่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติต่อกันในทางที่ดีของสังคม ทั้งสามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วย การบูชาจึงถือว่าเป็นหลักธรรมที่สำคัญอีกข้อหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา และเป็นมงคลอย่างหนึ่งในชีวิตของทุกคน<sup>๒๓</sup>

จากคำกล่าวข้างต้น ทำให้มองเห็นประเด็นชัดว่า การบูชามีความหมายครอบคลุมสมบูรณ์แบบเกี่ยวข้องกับคุณค่าของประเพณีสดตรง ซึ่งชาวตำบลป่าสังข์ได้สืบทอดปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน โดยอาศัยฐานความเชื่อของลัทธิศาสนาพราหมณ์ ผสมผสาน

<sup>๒๑</sup> สัมภาษณ์ นางดี สวดศรี, ชาวบ้านร่องคำ, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

<sup>๒๒</sup> สัมภาษณ์ นายเมฆินทร์ เจริญ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านร่องคำ, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

<sup>๒๓</sup> สัมภาษณ์ พระครูประภัตรวิสุทธิคุณ, เจ้าคณะอำเภอจตุรพักตรพิมาน, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

กับวิธีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา โดยถือเป็นกรอบสำคัญในการประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้ง เพราะการบูชา หมายถึง การยกย่อง เชิดชูบูชาเลื่อมใส ด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีความจริงใจ และไม่แสสร้งแกล้ง<sup>๒๔</sup>

ดังนั้นคุณค่าด้านประเพณีที่เห็นได้ชัดคือ การจัดงานประเพณีแต่ละครั้งต้องอาศัยคนจำนวนมาก ทำให้เกิดความสามัคคี เมื่อประชาชนเกิดความสามัคคีก็ย่อมที่ทำงานต่อไปได้ด้วยความสำเร็จ เมื่อการจัดงานประเพณีสดสรงที่ต้องใช้คนในการจัดงานไม่ว่าจะเป็นการจัดสถานที่ การตั้งฮวงซด หรือแม้แต่จำนวนคนที่เข้ามาสดสรงต้องมีจำนวนมากจึงจะทำให้งานนั้นเกิดความศักดิ์สิทธิ์ นอกจากความสามัคคีแล้วประเพณีสดสรงยังทำให้คนในชุมชนเห็นถึงคุณค่าภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดไว้ให้ ให้ได้เห็นถึงความเสียสละความมีน้ำใจความรักในชุมชน

#### ๔.๓.๒ ด้านสังคม

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ด้านสังคม ถือได้ว่า ประเพณีสดสรงเป็นประเพณีที่ชาวบ้านมีมิตรร่วมกันจัดขึ้นเพื่อยกย่องพระภิกษุสามเณรผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ในด้านสังคมถือเป็นการรวมตัวของชาวบ้านเพื่อกิจกรรมเดียวกัน การร่วมทำกิจกรรมเข้าร่วมในประเพณีสดสรงของชาวตำบลป่าสัก บ่งบอกถึง

- ๑) ความสามัคคีของชาวบ้านในตำบลป่าสัก
- ๒) การให้ความสำคัญในประเพณี
- ๓) การสืบทอดในประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๔) เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชน
- ๕) คนในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน<sup>๒๕</sup>

จากข้อความที่กล่าวมานี้ ทำให้เห็นคุณค่าทางสังคม ที่ชาวตำบลป่าสักร่วมกันจัดขึ้นในประเพณีสดสรง ซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมที่ทำให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์ในด้าน สังคม ประเพณีศาสนา และความสามัคคี

นอกจากนี้ประเพณีสดสรง คือสิ่งที่บ่งชี้หลักประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนทุกด้านที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในด้านต่างๆ เช่น ด้านวัฒนธรรมศิลปะ และด้านเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้ทำให้ประเพณีสดสรงมีอิทธิพลมากต่อชุมชนในอดีต ปัจจุบันและในอนาคต แต่เมื่อทราบถึงหลักปฏิบัติที่ถูกต้องของประเพณีสดสรงเหมาะสมตามหลักพระวินัยทางพุทธศาสนา ที่พระพุทธ

<sup>๒๔</sup> สัมภาษณ์ นายพรหมา ยอดดี, ชาวบ้านร่องคำ, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

<sup>๒๕</sup> สัมภาษณ์ นายเมฆินทร์ เจริญ, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านร่องคำ, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

องค์ทรงบัญญัติพุทธานุญาตไว้ว่า “ธรรมและวินัยที่เราได้แสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย” ในปัจจุบันงานบุญประเพณีสดสรง กลายเป็นงานบุญประเพณีทั่วไปของสังคม โดยเฉพาะที่ ทำ กันในยุคสมัยปัจจุบันนี้จากที่เป็น เรื่องทางพุทธศาสนาได้เปลี่ยนแปลงบางแง่บางออกไป ก็ยังมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ คือบุคคลของสังคม แต่ประเพณีประเพณีสดสรงก็ยังรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดี งามของชาวพุทธอยู่<sup>๒๖</sup> อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเพณีประเพณีสดสรงจะได้รับความนิยมน้อยลง ไป แต่ก็ยังมีประชาชนบางกลุ่มที่ยังคงอนุรักษ์ สืบทอดให้ประเพณีนี้ต่อไป โดยมีการประยุกต์ การจัดกิจกรรมประเพณีสดสรงเข้ากับขนบธรรมเนียมเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อัน บรรพบุรุษชุมชนได้สั่งสมสืบทอดมาเป็นระยะเวลานาน จนทำ ให้ระบบความคิด ความเชื่อ และความรู้หลากหลายเหล่านี้ได้ตกผลึกมาเป็นเอกลักษณ์ เป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม เป็นภูมิ ปัญญาของชาวชุมชน เกิดเป็นประเพณีสดสรงที่เป็นแบบฉบับของตำบลป่าสักขี้โดยเฉพาะ<sup>๒๗</sup>

ด้านสังคมผู้ที่ผ่านการสดสรง ถือเป็นที่ยอมรับและเคารพนับถือของประชาชน จึง ได้ชื่อว่า “พระของประชาชน” ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการสดสรงหรือบุญกองสดนี้ เป็นลักษณะ ของการเลื่อนสมณศักดิ์ ซึ่งเรียกว่า “เถราภิเษก”<sup>๒๘</sup>

สังคมอีสาน ในสมัยโบราณที่นิยมการสดสรงเกิดขึ้นเมื่อไร ไม่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร ก่อนการสดสรงแต่ละครั้ง ประชาชนจะเป็นผู้สังเกตวัตรปฏิบัติของพระในวัด แล้วไปพิจารณาหาข้อมูล ถ้าเห็นว่าพระหรือสามเณรรูปใดพร้อมด้วยศีลาจารวัตร ประพฤติปฏิบัติ ก็ลงมติกันจัดกองสดขึ้นมาสรงน้ำมอบตำแหน่ง ตามชั้น เช่น ลำเรียง ยาชา ยาคุ ยาท่าน พร้อมด้วยหลาเงินหลาทองคำ พระในสมัยนั้นในอีสานจึงอยู่ในศรัทธาของประชาชน เป็นพระของประชาชน หากมีพฤติกรรมที่ไม่ดีประชาชนก็ไม่สนับสนุน เท่ากับเป็นการลงโทษไปในตัว การเลื่อนสมณศักดิ์แต่ละครั้ง จึงต้องเป็นผู้ที่พร้อมด้วยคุณวุฒิและมีอายุพรรษาที่เหมาะสม และ โดยการเห็นพ้องต้องกันตามมติของประชาชน<sup>๒๙</sup>

ประเพณีสดสรงของอีสานเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับประเพณี กล่าวคือ เป็นประเพณีที่สามารถจัดร่วมกับประเพณีอื่นได้ เช่น จัดพร้อมบุญเดือน ๔ เดือน ๕ และเดือน ๖<sup>๓๐</sup> เมื่อจัด

<sup>๒๖</sup> สัมภาษณ์ นายพรหมา ยอดดี, ชาวบ้านร่องคำ, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

<sup>๒๗</sup> สัมภาษณ์ นายบุญทัน วงศ์อามาตย์, ครูโรงเรียนบ้านป่าสักขี้, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

<sup>๒๘</sup> สัมภาษณ์ นายชาติ เจริญ, อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าสักขี้, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

<sup>๒๙</sup> สัมภาษณ์ พระพุทธิสารมณี (สุเทพ สุภกรมโม), เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

<sup>๓๐</sup> สัมภาษณ์ นายบัว สุวรรณ, ชาวบ้านร่องคำ, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

ประเพณีสดสรงขึ้นนั้นหมายถึงจะต้องมีการช่วยเหลือ บอกรบุญ ในหลายด้าน เช่น กำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ ชาวตำบลป่าสังข์ก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีการจัดการสดสรงพระภิกษุสามเณร ด้วยมติของชาวบ้าน อันเป็นสังคมของชาวตำบลป่าสังข์

การจะทำให้กิจกรรมหรือประเพณีประสบความสำเร็จ ในสังคมหรือชาวบ้าน จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ในกิจกรรมของหมู่บ้านและหมู่คณะ จะต้องอาศัยความสามัคคี แรงกาย แรงใจ แรงทรัพย์<sup>๓๑</sup>

เมื่อบุญและประเพณีใดเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ตำบลหรือชุมชนที่มีขนาดใหญ่ ความชัดเจนของสมาชิกในสังคมจะปรากฏให้ชัดเจนขึ้น ตามบทบาทหน้าที่ เพื่อให้กิจกรรมของสังคมดำเนินไป การสดสรงก็เช่นเดียวกัน เกิดขึ้นจากการศรัทธาของชาวบ้านและความพร้อมทั้งญาติโยมและพระภิกษุสามเณร ที่จะต้องเป็นเครื่องประกอบกันให้กิจกรรมที่จะทำร่วมกันนั้นเกิดขึ้น

กิจกรรมที่เกิดขึ้นต้องอาศัยความสามัคคีของคนในสังคมเป็นอย่างมาก กิจกรรมที่เกิดขึ้น ไม่เพียงจะได้ประโยชน์จากกิจกรรมหรือประเพณีที่จัดขึ้นเท่านั้น หากแต่ได้ความสามัคคีจากกิจกรรมที่จัดขึ้นด้วย ทำให้คนในสังคมมีความใกล้ชิด มีความเอื้อเฟื้อ อาศัยซึ่งกันและกัน ประเพณีสดสรงของชาวตำบลป่าสังข์ก็เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้คนในสังคมได้รู้จักประเพณี ได้เข้าใจในส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนา อันหมายถึง การนำญาติโยมเข้ามาสู่กิจกรรมบ้างในช่วงของประเพณี ทำให้สังคมเกิดความสามัคคี ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ ชาวบ้านได้อาศัยซึ่งกัน ด้วยมีเป้าหมายเดียวกัน กล่าวคือ การทำกิจกรรมที่ชาวบ้านได้มีมติให้ประสบความสำเร็จและเสร็จสิ้น<sup>๓๒</sup>

เป้าหมายในการสดสรงพระภิกษุสามเณรของชาวตำบลป่าสังข์จะเป็นการยกย่องถวายสมณศักดิ์ และสืบทอดพระพุทธศาสนาก็ตาม แต่ในด้านของสังคมที่เข้ามาเกี่ยวเนื่องในกิจกรรมการสดสรงพระภิกษุสามเณร หมายถึง การได้สร้างกิจกรรมความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคม พร้อมกันนั้น ทำให้ชาวตำบลได้รับและซึมซับเอากิจกรรมอันเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ได้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา โดยที่ไม่รู้ตัว<sup>๓๓</sup>

ประเพณีสดสรงจึงมีความสำคัญของทั้งทางพระพุทธศาสนาและความสำคัญด้านสังคม เพราะการจัดประเพณีสดสรงถือเป็นกิจกรรมที่ประกอบไปด้วยชาวบ้านและพระภิกษุ

<sup>๓๑</sup> สัมภาษณ์ พระครูโกศลสาธุกิจ, เจ้าอาวาสวัดร่องคำ, วันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๕.

<sup>๓๒</sup> สัมภาษณ์ พระมงคล ปิยสีโล, วัดป่าดงดินแดง, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

<sup>๓๓</sup> สัมภาษณ์ พระอธิการทองดี ฐิตโน, รองเจ้าคณะตำบลป่าสังข์เขต ๒, เจ้าอาวาสวัดคอนคู, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

สามเณร โดยอาศัยความเหมาะสมของพระภิกษุสามเณร ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ คงแก่เรียน และมี  
 มติของชาวบ้านที่จะพร้อมกันจัดประเพณีสดสรงร่วมกับกิจกรรมด้านประเพณีประจำเดือนขึ้น  
 ตามฮีต ๑๒

#### ๔.๓.๓ ด้านจิตใจ

การยกย่องพระสงฆ์โดยวัฒนธรรมของพื้นบ้าน ถือว่าเป็นวัฒนธรรมประเพณี  
 ดั้งเดิมในสมัยก่อน แต่ปัจจุบันก็ยังคงเห็นอยู่เมื่อมีอายุประมาณ ๓ พรรษา เห็นว่าพอจะเป็นที่  
 พึ่ง เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชนในท้องถิ่นได้ ก็จะมีการใส่ขันนมนต์ในการทำพิธีสดสรง  
 พระคุณเจ้า พระคุณเจ้าบางรูปไม่กล้ารับขันนมนต์ บางรูปก็ไม่แน่ใจแต่ว่าส่วนใหญ่แล้วถูกโยม  
 นมนต์ก็ต้องรับ ซึ่งก็คือวัฒนธรรมที่คล้ายๆ กันในการยกย่องพระสงฆ์อีกส่วนหนึ่ง วัฒนธรรม  
 การยกย่องพระสงฆ์นั้น คือการให้สมณศักดิ์ อาจจะเป็นธรรมเนียมทางกษัตริย์หรือราชพิธีทาง  
 หลวงมีการยกย่องเป็นพระครู เจ้าคุณ เจ้าคณะ พระสังฆาธิการ เป็นการยกย่องพระสงฆ์ด้วยการ  
 ให้สมณศักดิ์ที่สูงขึ้นการที่พระสงฆ์ได้รับสมณศักดิ์ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำด้วยการถวาย  
 เกียรติคุณนั้น ในมุมหนึ่งก็เป็นสิ่งที่ดี เป็นการให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ประกาศสืบทอด  
 ศาสนา หรือเผยแผ่พระธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะได้มีกำลังใจ ใน  
 ขณะเดียวกันลูกศิษย์ของพระคุณเจ้ารูปจะได้มีความภาคภูมิใจด้วย ซึ่งนี่ก็เป็นประเด็นการให้  
 กำลังใจ อันที่สองเท่าที่มองเห็น คือเป็นเรื่องการอุปถัมภ์บำรุงศาสนาด้วยเห็นว่าหากพระสงฆ์  
 ได้รับการยอมรับ ไม่ว่าจะเป็นในระดับชุมชนของตนเอง ด้วยการทำพิธีเถรภิเษกแบบธรรม  
 นิยมพื้นบ้าน หรือการได้รับสมณศักดิ์แต่งตั้งจากทางบ้านเมือง ท่านเหล่านั้นก็จะทำหน้าที่เป็น  
 ผู้นำเป็นกำลังสำคัญในการประกาศพระพุทธศาสนา สามารถเป็นหลักชัยเป็นศาสนทายาทที่  
 มั่นคงของศาสนาต่อไป

คุณค่าที่ได้รับจากประเพณีสดสรงนั้น เกิดขึ้นด้วยใจที่เผื่อแผ่ถึงบุคคลอื่น ๆ โดย  
 มิได้นึกเห็นแก่ตัวเลย คือ ความกตัญญูกตเวที เป็นการแสดงความเคารพต่อพระภิกษุสามเณรผู้  
 ได้รับสงฆ์ แสดงถึงความกตัญญูกตเวที ที่มีอยู่ในสังคมของชาวดำบลป่าสัก ซึ่งเป็นผลดีต่อ  
 ทั้งตนเองและสังคมโดยรวม<sup>๓๔</sup> พิธีกรรมจึงมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคม การควบคุม  
 ความประพฤติของคนในสังคม ให้อยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี และก่อให้เกิดสังคมที่สงบสุข จาก  
 เหตุผลดังกล่าว จึงควรมีการนำพิธีกรรมไปใช้ในการพัฒนาสังคม หรือชุมชนได้โดยผู้นำชุมชน  
 สามารถระดมทุนทั้งด้านการเงินและแรงงาน มาสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์ในชุมชน  
 เช่น วัด ศาลา โรงเรียน ตลอดจนถนนหนทาง จากคนหนุ่มสาวที่ไปทำงานยังต่างถิ่น ที่กลับมา

<sup>๓๔</sup> สัมภาษณ์ นายหาญ บัวเลิง, ชาวบ้านดอนแคน, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

ทำบุญหมู่บ้าน ให้ได้รับการพัฒนาเป็นชุมชนเข้มแข็งต่อไป ด้วยแรงสามัคคีร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน ทั้งยังทำให้สมาชิกชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ ในชุมชนของตนที่มีวัฒนธรรมที่ดีงาม และควรค่าแก่การรักษาให้คงอยู่สืบไป<sup>๓๕</sup>

ประเพณีฮอดสร่ง อย่างที่ปรากฏอยู่ในตำบลป่าสังข์ส่วนมากก็มีสอดแทรกหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไว้อย่างเหมาะสมและกลมกลืน เช่น เปิดโอกาสให้นุตรหลานได้แสดงออกด้านความรักความเคารพต่อผู้มีพระคุณ เปิดโอกาสให้พุทธบริษัทได้นำสิ่งของไปมอบถวายให้กับวัดต่างๆ เพื่อเป็นการให้พระสงฆ์ได้จุนจุนพระรัตนตรัย และใช้เพื่อการปฏิบัติธรรม ในลักษณะอย่างเดียวกัน ซึ่งเป็นคติความเชื่อของชาวพุทธ และเป็นกุศโลบายของคนโบราณ ที่ต้องการให้หนุ่มสาวได้เข้าวัด ฟังธรรม เพื่อซึมซับจิตใจให้ใสสะอาดบริสุทธิ์<sup>๓๖</sup>

ประเพณีฮอดสร่งถือเป็นกุศลพิธี ถือเป็นการทำบุญให้ทานอีกแบบหนึ่งของชาวตำบลป่าสังข์ ซึ่งทำให้จิตอิ่มเอิบ การรักษาศีล ให้ทาน ตามแบบฉบับของพุทธศาสนิกชน การฮอดสร่งได้สร้างความยินดีแก่ชาวบ้าน เจ้าภาพและผู้ที่มีส่วนร่วมงาน การจัดงานฮอดสร่งถือเป็นเรื่องที่น่ายินดี เป็นการประกาศถึงคุณงามความดีของพระภิกษุสามเณรที่อยู่ในชุมชนให้ทราบทั่วถึงกัน ชาวบ้านจึงมีความยินดีทั้งการยกย่องพระภิกษุสามเณรและการรักษาประเพณีที่ดีงาม เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาและสืบสานประเพณีให้อยู่คือชาวตำบลป่าสังข์<sup>๓๗</sup> ดังนั้นประเพณีฮอดสร่งได้คุณค่าดังต่อไปนี้

๑) ความสามัคคีของชาวบ้านในตำบลป่าสังข์

๒) การให้ความสำคัญในประเพณี

๓) เข้าใจในประเพณีและพระพุทธศาสนา

๔) เป็นประชาธิปไตย

๕) มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางด้านจิตใจ การจัดงานหรือประเพณีที่เกี่ยวกับการทำบุญให้ทานของชาวตำบลป่าสังข์จึงถือเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากสร้างความดีงามให้เกิดขึ้นภายในจิตใจได้

การที่พระสงฆ์ได้รับสมณศักดิ์ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำด้วยการถวายเกียรติคุณนั้น ในมุมมองหนึ่งก็เป็นสิ่งที่ดี เป็นการให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ประกาศสืบทอดศาสนา หรือเผย

<sup>๓๕</sup> สัมภาษณ์ นายชาติ เจริญ, อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านป่าสังข์, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

<sup>๓๖</sup> สัมภาษณ์ พระพุทธนิสาธมฺมิ (สุเทพ สุภทฺธโม), เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

<sup>๓๗</sup> สัมภาษณ์ นายบัว สุวรรณ, ชาวบ้านร่องคำ, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕.



แม้พระธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะได้มีกำลังใจ ในขณะเดียวกันลูกศิษย์ของ พระคุณเจ้ารูปนั้นจะได้มีความภาคภูมิใจด้วย ซึ่งนี่ก็เป็นประเด็นการให้กำลังใจ อันที่สองเท่าที่ มองเห็น คือเป็นเรื่องการอุปถัมภ์บำรุงศาสนาด้วย หากพระสงฆ์ได้รับการยอมรับ ไม่ว่าจะ เป็นในระดับชุมชนของตนเอง ด้วยการทำพิธีสดสงแบบธรรมเนียมพื้นบ้าน หรือการได้รับ สมณศักดิ์แต่งตั้งจากทางบ้านเมือง ท่านเหล่านั้นก็จะทำหน้าที่เป็นผู้นำเป็นกำลังสำคัญในการ ประกาศพระพุทธศาสนา สามารถเป็นหลักชัยเป็นศาสนทายาทที่มั่นคงของศาสนาต่อไป ซึ่งนี่ คือเรื่องความเป็นมา และความสำคัญของการยกย่องให้เกียรติแก่พระคุณเจ้า<sup>๓๘</sup> มีคำกล่าวว่ เรื่องของยศพระ หรือสมณศักดิ์ของพระนั้น ก็เป็นเรื่องสมมุติเข้าทำนองว่า เป็นเรื่องของยศช้าง ขุนนางพระ อย่างไรก็ตามการให้เกียรติยกย่องผู้ที่มีคุณ คุณูปการ หรือผู้ที่มีคุณงามความดีนั้น ถือว่าเป็นมงคลอย่างหนึ่ง<sup>๓๙</sup>

ดังนั้นพิธีกรรมที่ส่วนใหญ่ก็จะทำขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน สร้างความสมัครสมานสามัคคีและหล่อหลอมให้เป็นคนรู้จักสืบทอดการวิเคราะห์ผู้อาวุโสใน ชุมชน รู้จักการแยกแยะรู้จักการให้อภัยแก่กัน ก็คือให้คนในชุมชนอยู่ด้วยการอย่างมีคุณธรรม ไม่โลภ โกรธ หลง ต่างคนต่างพึ่งพาอาศัยกัน ไม่ถือชั้นวรรณะ และเป็นการสืบทอดศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างให้สังคมเกิดความเป็นสุขนั่นคือจุดประสงค์ที่ยิ่งใหญ่ของประเพณี พิธีกรรมของชาวดาบปล่าสังข์ ซึ่งเป็นความสำคัญและงดงาม<sup>๔๐</sup> พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา บางครั้งไม่ได้ดำเนินไปบนโลกทัศน์ทางศาสนาแต่เพียงอย่างเดียว แต่รวมวิถีคิดในท้องถิ่นเองก็ มีรายละเอียดและมาตรการทางสังคม จนกระทั่งแบบแผนเฉพาะที่เอื้อต่อความสงบสุขและ สำนึกทางมนุษยธรรมของชุมชนท้องถิ่นในอดีต เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ย่อมมีคุณค่าในกลุ่มของแต่ละชาติพันธุ์ มีการจัดพิธีกรรมสดสงอันแสดงถึงความสัมพันธ์ของ ชุมชนกับวัดในโอกาสต่างๆ เป็นพิธีกรรมที่ชุมชนชาวบ้านยกย่อง ยกฐานะของพระสงฆ์ ให้ สูงขึ้นกว่าปรกติ และเป็นการกำหนดรูปแบบความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของตน อีกด้วย<sup>๔๑</sup>

#### ๔.๓.๔ ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชน

ก่อนประกอบพิธีสดสงในอดีต ชาวบ้านจะประชุมปรึกษาหารือกันว่า พระรูปใด มีความเหมาะสมที่จะนิมนต์เข้ารับการสดสง คือ การได้พระรูปใดรูปหนึ่งมาสรงน้ำได้มาโดย

<sup>๓๘</sup> สัมภาษณ์ นายหาญ บัวเลิง, ชาวบ้านดอนแคน, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

<sup>๓๙</sup> สัมภาษณ์ พระมงคล ปิยสิโล, วัดคงคินแดง, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

<sup>๔๐</sup> สัมภาษณ์ พระอธิการทองดี รุติโน, รองเจ้าคณะตำบลป่าสังข์เขต ๒, เจ้าอาวาสวัดดอนตูม, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

<sup>๔๑</sup> สัมภาษณ์ นายบัว สุวรรณ, ชาวบ้านร่องคำ, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕.

วิธีประชาธิปไตย โดยการปรึกษาหารือกันในหมู่ภราดรเสียก่อนว่า ในวัดของหมู่บ้านนั้นมี ภิภุรูปใดน่าเลื่อมใสบ้าง จะได้นิมนต์มาสงฆ์ เมื่อเสียงส่วนใหญ่เห็นว่าภิภุรูปนั้นเป็นผู้ น่าเลื่อมใสแล้ว ก็ต้องถือเป็นมติของชาวบ้าน แล้วจะพากันไปนิมนต์ท่านมาสดสรงต่อไป สมัยก่อนการสดสรงนั้นถือว่าการเลื่อนชั้น เปลี่ยนฐานะทางสมณศักดิ์ในสมัยก่อนต้องฟังเสียงประชาชน ซึ่งผิดกับสมัยนี้ต้องฟังเสียงผู้บังคับบัญชาอย่างเดียว จึงทำให้พระสงฆ์ไม่สนใจ ภราดร แต่สนใจพระผู้ใหญ่มากกว่า นับว่าเป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตยของสงฆ์<sup>๔๒</sup>

จึงกล่าวได้ว่าประเพณีสดสรงสอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยของคนในชุมชน ในการคัดเลือกภิกษุที่เหมาะสม โดยกระบวนการประชาธิปไตย แม้ว่าในปัจจุบันจะเลื่อนลงไปบ้างในบางท้องถิ่น เพราะการที่พระจะมาบวชได้หลายพรรษามีคุณสมบัติพอที่จะสดสรงได้น้อยลงไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

จากการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อ ประโยชน์และคุณค่าของประเพณีสดสรงที่มีต่อ ชาวตำบล ป่าสังข์ อำเภอยะรังพัทลุง จังหวัตร้อยเอ็ด พบว่าประเพณีสดสรง เป็นประเพณี ที่สำคัญที่แสดงถึงอัตลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมของชาวอีสานความเหมือนและต่างของชาว อีสานที่สืบสานประเพณีดังกล่าวระหว่างอีสานเหนือ อีสานกลาง และอีสานใต้กล่าวได้ว่า ในทางยุทธศาสตร์เหมือนกัน แต่แตกต่างกันในทางยุทธวิธี ทั้งนี้เพราะความแตกต่างกันด้าน ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมชุมชน และสังคม มีกาลเวลาเปลี่ยนผ่านเป็นปัจจัยแทรก ในอนาคต ประเพณีสดสรง จะมีผลกระทบที่เกิดจากการดำรงสมณเพศของภิกษุในภาคอีสานซึ่งมี ระยะเวลาสั้น ทำให้ขาดคุณสมบัติการสดสรง ค่านิยมของคนอีสานเปลี่ยนไป เพราะสมณ ศักดิ์ที่ได้รับพระราชทานดูจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากกว่า ดังนั้นคณะสงฆ์ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ควรส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีการสดสรงโดยการจัดประชุมสัมมนาเพื่อหา รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม และทำให้ผู้รับการสดสรงและชาวบ้านเห็นประโยชน์และ คุณค่าของประเพณีบรรพบุรุษสร้างไว้เป็นมรดกที่สำคัญแก่อนุชนสืบต่อไป

<sup>๔๒</sup> สัมภาษณ์ พระมงคล ปิยสีโล, วัดคงคินแดง, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕.